

polji, drugič je pasel konja svojega. Nekateri ljudje so ga videli, kakó je med najstojšo uro in poldnevom sušil cekine na solnci. Pravijo, da so ti cekini krvavi, in »štakor« jih menda postavlja na solnce, da bi se kri posušila.

13.

Molàvar je najstrašnejša kača, kar jih pozná domače ljudstvo. Nekateri ga prištevajo tudi modrásom. Spoznati ga ni težko, ker ima na glavi rdečo »rožo« (grebén) kakor petelin. »Molàvar« pa tudi zvižga in sicer jako čudno in grozno. Pravi »molàvar« ima tudi v glavi demant, ki je silno svetál in velik ter vreden dôkaj milijonov goldinarjev. Ubiti ga ni lahko, ker je sapa njegova takó huda in strupena, da te umorí že pol ure daleč. Vender se ga ubraniš, ako greš proti vetru. — Pri velikanskem kamenolomu v Sestlanu (Sestiana) za tržaško lukó je »molàvar« samó s sapo umoril pet ljudi. Napósled so ga ustrelili. Podoben je bil velikemu modrásu, toda demanta ni imel v glavi.

14.

Kdor vé za ptičje gnezdo, ne smé o njem nikomur govoriti pod streho, sicer bi gnezdo gotovo »kača izpila.« Te vraže se držé zlasti otroci.

15.

Kadar kdo najde zakopan denar, ne more se précej razveseliti in rêči, da je že njegov. Ti denarji so namreč zakleti, in čuva jih največ hudič ali škrt; časih pa so tudi svojina »trpečih duš«. Ako najdeš takšen denar, rešiš dušo iz vic. Sevêda moraš znati potrebne »besede«, da vzdigneš zakopani zaklad.

Književna poročila.

II.

Bibliografija slovenska. Slovensko knjigarstvo od 1. januarja 1889. leta do 1. januarja 1890. leta. Sestavil Ivan Tomšič.

(Letopis »Matice Slovenske« za leto 1890. str. 237.—255.)

Po kakšnih načelih pa se v »Matičinih« letopisih zaznamujejo posamični proizvodi s številkami? Odgovor: Po nobenem. To lahko dokažemo iz vsakega letnika, kolikor jih je. Ne samó, da to znamenovanje ne rabi

po enakem skupnem načelu v vseh letnikih, nego celó v jednom in istem letniku ne veš, znači li številka posamezna dela, ali zvezke, ali snopiče. Ako misliš, da so s temi številkami zaznamenovana pojedina dela, motiš se. „Družba sv. Mohorja“ izdaja delo, kateremu je naslov: „Življenje preblažene Device in Matere Marije in njenega prečistega ženina svetega Jožefa. Popisal Janez Volčič, duhoven ljubljanske škofije.“ Ne vem, je li to delo že dovršeno, ali ne; vendar dosedaj se nahaja to jedno delo v slovenski bibliografiji zabeleženo pod številkami 1520., 1650., 1803., 1977., 2134., 2255., 2397. in 2587., torej pod osem številkami, in ako izide še nekaj snopičev, smemo se nádejati, da bode to delo v naši bibliografiji navedeno vsaj desetkrat. Kar sem tu povedal o Volčičevem delu, to velja tudi za Erjavčeve „Živali v podobah“, za Starétovo „Občno zgodovino“, za dr. Tavčarjevega „Slovenskega pravnika“, i. t. d. i. t. d. . . . Tiskar J. Krajec v Novem Mestu izdaja „Národno biblioteko“. V tej biblioteki je izšlo pet snopičev „Kranjske čbelice“. To jedno delo je navedeno v jednom in istem letniku bibliografije pod 5 številkami (1665., 1666., 1667., 1669. in 1670.). Leta 1885. pa so vsi štirje snopiči (XIII.—XVI.), „Národne biblioteke“, v katerih je izšla „Babica“ Božene Nemcove, navedeni pod jedno številko, namreč pod številko 1817. Utegnil bi kdo ugovarjati, da je v teh štirih snopičih združena jedna povest, ónih pet snopičev „Kranjske Čbelice“ pa obseza samostojne sešitke, in da je zató upravičeno znamenovanje štirih snopičev „Babice“ z jedno številko, a petih snopičev „Kranjske Čbelice“ s petimi številkami. Zakaj pa je dr. Tavčarjev „Slovenski pravnik“ naveden pod mnogimi številkami, ko je vendar tudi ta knjiga jedinstvena knjiga? Ali morda zató, ker ni ves izšel v jednom letu? V letopisu za leto 1888. je zabeleženo 6 snopičev iste „Národne biblioteke“ pod jedno samo številko, namreč 2234. — Ti snopiči pa obsezajo: „Spisje“. Priredil P. Miklavc. „Beatin dnevnik“. Roman. Spisala Lujiza Pesjakova. „Grška mythologija“. Poslovenil Lavoslav Koprivšek. Pod to številko je torej navedenih troje po vsebini popolnoma različnih del od različnih pisateljev. Leta 1885. pa so navedeni zvezki „Národne biblioteke“, ki obsezajo različna dela, vsak záse pod številko 1814. do 1816. — Pod številko 2270. in 2415. so navedeni „Jos. Stritarja zbrani spisi, VI zvezkov.“ Teh debelih šest zvezkov je torej navedenih pod dvema številkama! Leta 1886. pa sta navedena dva zvezka „Josipa Jurčiča zbranih spisov“ pod dvema zaporednima številkama istega letnika. Takisto leta 1884. dva zvezka „Spisov Krištofa Šmida“ pod dvema številkama (1674. in 1675.). Pod številko 1832. nahajamo v letopisu za leto 1885. zabeležene tri zvezke dela, kateremu je naslov: „Odkritje Amerike. Predelal H. Majar“ i. t. d. (162 + 141 + 133 strani). V istem letniku pa tudi dva zvezka dela: „Duhovno pastirstvo i. t. d. Spisal Anton Zupančič“, pod dvema številkama,

namreč 1866. in 1867. V letopisu za 1886. leto pa čitaš pod številko 2001. knjigo: „Domača čitalnica. 1.) Cerkvica na skali i. t. d. V Ljubljani 1884. 2) Plačilo sveta i. t. d. V Ljubljani 1885.“ Tu imaš dve publikaciji, ki niti nista izšli v istem letu, pod jedno jedino številko! Jedna sama številka (2430.) navaja „Koroške bukvice i. t. d. Izdaja in zaklada Filip Haderlap Jurjev v Celovci. 7., 8., 9., 10. in 11. snopič.“ Publikacij „Slovenske Talije“ pa imaš n. pr. v letniku za leto 1889. pod jedno številko zabeležena dva zvezka, ki obsezata sedem glum.

Iz navedenih primerov lahko razvidiš, da tekoče številke, kakor jih nahajaš v naši bibliografiji, ne značijo pojedinih del, zakaj videli smo, da se nekatera dela nahajajo zabeležena pod množino števil, druga pod jedno številko, časih pa da je celó več različnih del navedenih pod jedno številko. Da niso pod jedno številko navedeni zborniki, kakeršni so n. pr. „Národna biblioteka“, „Krištofa Šmida spisi“, „Josipa Jurčiča spisi“, „Glasi katoliške družbe“, to vidimo iz tega, da ti zborniki nimajo samó v različnih letnikih bibliografije različnih števil, nego da imajo v istem letniku ali po jedno številko (kakor n. pr. publikacija „Dramatičnega društva“ št. 1251., ki obseza tri zvezke „Slovenske Talije“), ali pa po več števil (primeri v istem letniku številke 1257. in 1258. kjer sta navedeni dve brošurici, izdani od „Katoliške družbe za Kranjsko“, naslovljeni „Glasi katoliške družbe“). Da številke ne značijo pojedinih zvezkov, niti pojedinih sešitkov ali snopičev, za to smo navedli góri lepo kôpo primerov, ki bi se dala še znatno pomnožiti, in lahko se poučimo iz nje, da v jednom in istem letniku naše bibliografije znači posamična številka zdaj ves zbornik, zdaj pojedino delo, zdaj poedin zvezek, zdaj poedin snopič, narobe pa, da so izvzemši pojedine snopiče, pod večjim številom števil zabeleženi nekje zvezki, drugod dela, tretjič zborniki, kakor se je bibliografu baš poljubilo. Vprašamo torej, ali imajo številke te bibliografije tudi najmanjšo vrednost? Ali si človek sestavi iz teh števil tudi le približno sliko o količini slovenskega knjištva, kar ga ugleda beli dan v teku jednega leta in o razmerji, v katerem je ta količina s količino publikacij v prejšnjih letih? — Utegnil bi me kdo vprašati, kakó pa bi bilo beležiti posamične zvezke in snopiče ónih del, katera izhajajo po več let? Saj neko številko morajo venderle imeti! Jaz pravim, da teh tekočih števil prav nič treba ni, ker nimajo nobene vrednosti, kakor sem baš pokazal. Bibliografija na-prosto navaja vse tiskopise, kar jih izide za leto dnij pod ónimi razpredelki, pod katere spadajo po vsebini svoji. Kakó naj se torej konstatuje število tiskovin (Druckwerke), izšlih v jednom tečaju? Bibliograf bode uvrstil vse knjige slične vsebine pod dotični razpredelek (recimo n. pr. pod „Zemljepisje“) in bode na konci dodal pregled po tem-le obrazci: „Izšlo je

novih del 5 v 3 zvezkih (5 snopičih), 2 sešitkih, 4 listih
del, v prejšnjih letih začetih 2 „ 2 „ (4 „ 3 „ — „

Vkupno 5 zvezkov (9 snopičev), 5 sešitkov, 2 lista“.

Na konci vse biblijografije pa bode zopet posnel števila iz pojedinih razpredelkov in bode dejal: „Leta 18 . . je izšlo

novih del 60 v 85 zvezkih (160 snopičih), 23 sešitkih, 25 listih
del, v prejšnjih letih začetih 15 „ 20 „ (35 „ 16 „ 10 „

Vkupno 104 zvezkov (194 snopičev), 39 sešitkov, 35 listov“.

Potem pa bode sestavil biblijograf poleg statističke tabele za dotično leto tudi še primerjalno tabelico za lansko leto in primerjalno tabelico za književno produkcijo od neke izvestne dôbe. Takó bode zvedel čitatelj resnico in si mogel ustvariti pójem o literarni produkciji in o napredku ali nazadku njenem. Seštevati pa mu bode samó številke ónih del, katera v jednom tečaji bodisi izidejo cela ali pa začnó izhajáti. Nasproti pa bode sešteval zvezke, sešitke in liste i novih i prej začetih del. Nekatera dela pa izhajajo v snopičih, katerih večje število tvori jeden zvezek. Takó n. pr. je izšel Starétove „Občne zgodovine za slovensko ljudstvo“ leta 1888. XII. snopič, ki obseza poleg poslednjih strani 4. zvezka, stran 1.—80. petega zvezka. Leta 1889. je izšel XIII. snopič imenovane zgodovine, ki obseza stran 81.—240., letos pa XIV. snopič, ki obseza stran 241. — do konca istega zvezka. Mnogo knjig sicer ne izhaja takó pretrganih. Ali ker knjig, izhajajočih v posamičnih snopičih, toda razdeljenih v večje zvezke, ne smemo navajati po številu nesamostalnih snopičev, nego po številu samostalnih zvezkov, zató navajaj biblijograf pri takih publikacijah v jednom letu samó število ónih zvezkov, katerih je izšel naslovni list, število snopičev pa pridéni v oklepju. Ako kakega leta ni izšel noben nov zvezek dotičnega dela, kakor n. pr. leta 1889. samó XIII. snopič Starétove „Občne zgodovine“, postavil bode biblijograf v računskem pregledu število snopičev samó v oklep. Recimo, da izide kakega dela v jednom letu 3. snopič 1. zvezka, 1., 2., 3. snopič drugega zvezka, 1. in 2. snopič tretjega zvezka, tedaj bode postavil biblijograf, ker sta tega leta izšla dva naslovna lista zvezkov, za to delo te-le številke v račun:

„Delo v prejšnjih letih začeto 1 v 2 zvezkih (6 snopičih) — sešitkih — listih.“ Ako potem izide v prihodnjem letu 3. snopič tretjega zvezka, 1., 2., 3. snopič tretjega zvezka, postavil bode v račun:

„Delo v prejšnjih letih začeto. . . . 1 v 1 zvezku (4 snopičih) — sešitkih — listih.“

R. Perušek.

(Dalje prihodnjič.)

Vzkipek } Knopper (Sl. Gor. in vzhod sploh).
Vuk, vučec }

Vrh = gorica, pa tudi hram, zidanica pri vinógradu. (Sl. Gor.).

Zlóčest. „On je zlóčest človek“ — slišal sem iz kmetskih ust v Kozjem.

Zvára = mleko. „Naša krava ima malo zvare“ (Sl. Gor.).

Zvonica = zvonik (Šmárije p. C.).

Želár je na vzhod. Štaj. posestnik malega grunta.

Žmanjge. Takó ga je udaril, da so se mu „žmanjge“ (izg.: žmajnge) poznale (Šmarjeta na Ptujskem polji).

Žmetno, compar.: žmeče = težko. (Sl. Gor.)

Nabral A. A.

Književna poročila.

II.

Bibliografija slovenska. Slovensko knjigarstvo od 1. januarja 1889. leta do 1. januarja 1890. leta. Sestavil Ivan Tomšič.

(Letopis »Matiče Slovenske« za leto 1890. str. 237.—255.)

(Dalje.)

Omenjam še, da smemo knjige, katere izidejo v drugem natisku ali pa morda še v nadaljnjem, slobodno šteti med nove knjige; saj se to pri nas redkokdaj zgodi, in navadno izide knjiga nekoliko izpremenjena. Ako pa hočemo biti celó natančni, dodamo lahko v posnetku opombo, koliko starejših knjig se je iz nova natisnilo v óni dóbi, katero opisuje bliblijografsko izvestje. —

Po kakšnem razredbenem načelu pa so razvrščene knjige v naši biblijografiji? Začetnik te biblijografije je dejal, da se je „strogo držal dotičnih znanstvenih pravil,“ in njegovo razredbo je usvojil tudi nadaljevalec. Razredba se more vršiti različno. Knjige bi se dale n. pr. navajati v abecednem ali pa v kronološkem redu. Jedino pravo načelo sevéda je sistematsko, znanstveno-homogeno; po njem se družijo vse tiskovine po svoji vsebini v posebne razpredelke. Takih razpredelkov bi mogli naštetí velikansko število, ako bi hoteli imeti poseben razpredelek za vsako specijalno znanost. Slovenci imamo takó oskromno literaturo, da se lahko zadovoljimo z bolj obćenitimi naslovi. V ta namen bi nam zadoščalo dvajset razpredelkov, ki naj bi se navajali vsako leto v istem redu in z isto številko v biblijografiji. Ako bi kakega leta ne izšla nobena knjiga, katerá bi se mogla uvrstiti pod izvesten naslov, naj bi se ta predelek izpustil, vender takó, da bi ostali predelki imeli venderle navadno številko. Kjer treba, razdróbi se jeden raz-

delek na več ožjih razdelkov, kakor mislimo to pokazati pri nekaterih razpredelkih. Vse tiskovine naj bi se torej navajale pod temi-le naslovi: I.) Časopisi; II.) Zborniki (Sammelwerke), enciklopedije; III.) Teološka dela. Ta razpredelek bi se dal deliti po različnih teoloških disciplinah v različne ožje razpredelke. Nam zadošča, ako vse teološke tiskovine delimo *a*) v znanstveno-teološka dela in *b*) v molitvenike ter pobožno-vzpodbudne knjige. IV.) Dela spadajoča v krog pravnega in državnega znanstva, politike, narodne ekonomije; V.) Medicinska dela; VI.) Filozofska dela; VII.) Pedagoška dela. Ta razpredelek naj bi se razdelil v le-té ožje razpredelke: *a*) teoretsko-pedagoške knjige, *b*) šolski učbeniki, *c*) knjige za mladino; VIII.) Filološka dela in spisi iz književne zgodovine; IX.) Zgodovinska dela, životopisi, spominske knjige; X.) Starinarska dela (Werke über Altertums-kunde); XI.) Geografska, potopisna, národopisna dela; XII.) Matematiška in astronomska dela; XIII.) Prirodopisna, fizikalna, kemijska dela; XIV.) Dela spadajoča v krog trgovine, obrta, industrije, rudarstva, arhitekture; XV.) Dela, katerim je predmet ratarstvo, živinarstvo, sadjarstvo, gozdarstvo, domače gospodarstvo (Haushaltungskunde); XVI.) Vojaške knjige; XVII.) Lepa knjiga (leposlovna dela), XVIII.) Umetniška dela (glasbena, slikarska dela); XIX.) Knjige za preprosti národ, koledarji, spisi prigodniki (Gelegenheitswerke); XX.) Dodatek. Različne tiskovine: katalogi, imeniki, letna poročila, pravilniki, računski sklepi i. t. d.

„Matičina“ biblijografija je v neki meri usvojila to razdelbo, vendar se nam javlja v nji precéj nedostatkov, katere hočemo navesti. Število razpredelkov je nezadostno. Slovenskih gospodarskih knjig izide skoro vsako leto primerno številce, toda zánje ni posebnega razpredelka, nego knjige se navajaja med „Raznimi deli“, ali pa na drugih mestih. Posebno v razpredelku, čegar naslov je „Različna dela“, nahaja se po več spisov slične vsebine, katerim bi se pač smel privoščiti poseben razpredelek. V letopisu za leto 1889. čitamo pod številkami 2502., 2505. in 2515. tri knjige, katere spadajo po svoji vsebini pod razpredelek XV. naše razdelbe. Te knjige so: „Nauk, kakó je zasajati vinograde z ameriškimi trtami“ i. t. d., „Poduk, kakó se med in vosek koristno porabita“ i. t. d., „Vrtnarstvo s posebnim ozirom na obdelovanje in oskrbovanje šolskih vrtov“ i. t. d. Ako se je izplačalo navajati pod nekaterimi razpredelki po jeden sam tiskopis, ki je bil poleg tega še brez trajne zanimivosti, zaslužili bi bili izvestno trije spisi, da se jim določi poseben razpredelek. V istem letniku nahajaš pod številkami 2426., 2427. in 2428. knjige: „Pedagogika. Po najboljših virih spisal Anton Zupančič“ i. t. d., „Pedagogiški letnik II. leto“ i. t. d., „Občno ukoslovje. Po dr. Josipu Michu. Spisal Fran Gaberšek“ i. t. d. Tudi te tri knjige bi bile zaslužile poseben razpredelek. Vzglédov bi mogli navesti še velik kùp, ali zadoščajta ta dva.

Nasprotno se nahaja v nekaterih letnikih, takó n. pr. tudi v letopisu za leto 1881. poseben razpored: „Državni zakonik.“ Ta publikacija pripada po načinu, kakó izhaja, časopisom, po vsebini pa zakonarskim delom. Poleg tega je pod tem naslovom ne samó „Državni zakonik za kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane,“ nego i „Deželni zakonik za vojvodstvo Kranjsko.“ Nekov razpored slove: „Molitevne in poučne knjige.“ „Poučne knjige“ bi morale značiti óno, kar se pravi nemški „Erbauungsbuch.“ Toda nam ostalim Slovencem je znano, da „poučna knjiga“ pomenja „ein Belehrungsbuch,“ in vsakdo vé, da so poučne knjige lahko tudi take, ki razpravljajo jako prozajske snovi, n. pr. kakó se krompir sadi, kakó se trsna uš uničuje, i. t. d. „Erbauungsbücher“ pa imenujmo slovenski: „pobožno-vzpodbudne knjige.“ — V letopisu za leto 1885. nahajamo na konci bibliografije naslov „XI. Dodatek.“ Sodéč po ostalih razporedkih, katerih naslovi značijo vsebino knjig in so zaznamenovani z rimskimi številkami, mislil bi človek, da so v tem razporedku zabeležene posebne knjige, katerim je vsebina „dodatek“, ali pa katerih po njih vsebini ni bilo móči navesti nikjer drugje. Ali ne, navedene so tamkaj knjige jako različne vsebine, katerih bibliografija dotlej ni omenila. Temu dodatku je bilo treba pristaviti besede „doslej še ne navedenih različnih knjig“; nepotrebna pa je bila številka pred naslovom.

Toda najbolj nas bôde v oči razpored „Društvena dela.“ Pravico, da se navajajo pod tem naslovom, imajo samó nekatera društva. Čitalnica ljubljanska n. pr. stoji vsako leto na čelu teh društev. Kakšna imenitna dela pa izdaja? „Letopis národne čitalnice v Ljubljani začetkom leta 1889. Tisk J. Blaznikovih naslednikov, vel. 8°. Samozaložba.“ (Št. 2580.) — Vsaj toliko vrednost, kakor ta letopis, ima brušurica (št. 2701.): „Slov. akademično društvo ‚Triglav‘ v Gradci v XV. letu svojega obstanka. Spominski listi ob priliki blagoslovljenja društvene zastave“ i. t. d. Založilo akad. društvo „Triglav.“ To je menda tudi „društveno delo,“ toda zabeleženo je med „Različnimi deli.“ V letopisu za leto 1889. čitaš pod števil. 2508. „Poročilo o delovanji Glasbene Matice za leto 1885/6“ i. t. d. Založila „Glasbena Matica.“ Tudi to poročilo se nahaja med „Različnimi deli,“ kakor da „Glasbena Matica“ ni društvo in njena publikacija ne „društveno delo.“ Leta 1878. (glej letopis „Mat. Sl.“ za leto 1878. str. 195.) uživala je „Glasbena Matica“ še čast, da je bila navedena med društvi. Leta 1882. so navedena v bibliografiji posebe ta-le društva: „Čitalnica národna v Ljubljani (izdala ‚Letopis‘ i. t. d.),“ „Dramatično društvo v Ljubljani,“ „Društvo v pomoč bolnikom in za oskrbljevanje v Ljubljani“ (suho „Letno poročilo“) „Marijna bratovščina v Ljubljani“ („Letno sporočilo“), „Katoliška družba za Kranjsko,“ „Družba sv. Mohora v Celovcu,“ „C. kr. kmetijska družba v Ljubljani.“

Ostala društva, ki so izdala vsaj toliko vredne spise, kolikor velja n. pr. „Letno sporočilo Marijine bratovščine“, strpana pa so vsa pod jeden naslov: „Razna društva.“ Letopisov novomeške čitalnice in dolenjskega pevskega društva pa naša bibliografija celó ne omenja nikoli. Zakaj se z društvi ravna takó različno, tega ne umejem. V letopisu za leto 1890. je navedena med društvi „Družba sv. Cirila in Metoda“, in tamkaj so zabeležene tri knjižice pod številkami 2600., 2601. in 2602. — Pod številko 2700. pa je v tistem letniku „Vestnik“ tiste družbe naveden med „Različnimi deli.“ Zakaj pa ne na tistem mestu, kjer so zapisane ostale družbine publikacije?

Sploh ves ta razporedlek nikakor ni znanstveno upravičen. Začetnik bibliografije sam je usvojil načelo, da si ga ni izvedel dosledno, da je knjige urejati po njih vsebini v posebne razpredelke. Ako je torej nekje našel, da se popisujejo knjige, katere so izdala društva pod posebnimi razpredelki, razumel je stvar krivo, zakaj društvena dela v tem zmislu so zborniki, kakešne izdajajo ponajveč znanstvena društva, n. pr. „Rad jugoslovanske akademije“, letopisi različnih „Matic“, „Denkschriften, Sitzungsberichte, Abhandlungen der kais. Akademie der Wissenschaften“ i. t. d. Med zbornike slovenske bode torej uvrstiti „Letopis Matice Slovenske“, „Drobtinice“, „Knjižnico družbe sv. Cirila in Metoda“, „Slovensko Talijo“, „Národno biblioteko“ i. t. d. Knjige najrazličnejše vrste trpati pod ime izdajateljevo — in v tem slučaju „Matica Slovenska“ ni nič drugega — brezpametno je pa takisto, kakor bi hoteli pod posebnimi razpredelki beléžiti knjige, katere izdaja Blaznik ali Giontini v Ljubljani, ali pa Krajec v Novem Mestu. Takó je bilo izmed knjig „Matice Slovenske“, navedenih v letopisu za leto 1890., namestiti „Letopis“ med II.) Zbornike, „Dušeslovje“ med VI.) Filozofska dela, „Erjavčevih zbranih spisov“ II. del med II.) Zbornike, „Slovnico italijanskega jezika“ med VIII.) Filološka dela. Izmed knjig „Družbe sv. Mohorja“ pa „Življenje preblažene device in Matere Marije“ i. t. d. ter „Življenje našega Gospoda Jezusa Kristusa“ i. t. d. med III. b) pobožno-vzpodbudne knjige, „Občno zgodovino“ med IX.) Zgodovinska dela; „Fiziko“ med XIII.) Prirodopisna dela, „Koledar“ med XIX.) Knjige za ljudstvo. Letopis čitalnice, letna poročila „Marijine bratovščine“ in slične tiskovine pa med XX.) Različne tiskovine.

Samostalne knjige, katere izhajajo v zbornikih, toda po svoji vsebini pripadajo katerikoli kategoriji knjig, navajajo se tudi pod dotičnimi razpredelki. Vzemimo n. pr. štev. 2234. naše bibliografije v letopisu za leto 1888. Med II.) „Zborniki“ je trebalo navesti „Národno biblioteko“ z obsegom vseh sešitkov, potem pa še jedenkrat 25. in 26. snopič, ki obseza „Beatin dnevnik. Roman. Spisala Lujiza Pesjakova“ med XVII.) Leposlovnimi knjigami, 24. snopič, ki obseza „Spisje. Priredil P. Miklavc“ med

XII. c) Spisi za mladino, 27., 28. in 29. snopič pa, ki obseza „Grško mythologijo. Poslovenil Lavoslav Koprivšek,“ med X.) Starinarskimi deli. Spis „Jezik v Mat. Ravnikarja, Sgodbah svetiga pifma sa mlade ljudi,“ ki je izšel v izvestji novomeške gimnazije za leto 1889., moral bi se navesti tudi med VIII.) Filološkimi deli. Sestavke, kateri izhajajo v šolskih izvestjih in si prisvajajo znanstveno ceno, treba je navajati po njih vsebini v dotičnih razpredelkih. Sploh naj se knjige, katere po njih vsebini lahko uvrstiš pod več kategorij, navajajo na več mestih, in naj se obrača pažnja čitateljeva na to, da so take knjige že zabeležene v kakem drugem razpredelku. Jasno pa je, da se take knjige ne smejo šteti več nego jedenkrat in sicer tamkaj, kjer so se navele prvič.

Splošno vzprejeti način, kakó se knjige navajajo, pa je ta-le: Najprej se navéde ime pisateljevo, potem natančni naslov dela, mesto, kjer je izšla knjiga z letnico in imenom ónega, ob čegar troških je bila natisnjena; ime tiskarja je menj važno. Slednjič se pové oblika, število strani, in ako mogoče tudi cena knjige. N. pr. „Apih Jos., profesor deželne velike realke v Nov. Jičinu. Slovenci in 1848. leto.; spisal.“ — „V práci a věděni, Je naše spa-sení.“ V Ljubljani 1888. Izdala in založila „Matica Slovenska.“ Tisk Blaznikovih naslednikov. Vel. 8°. 302 strani. Cena 1 gld. R. Perušek.

(Konec prihodnjič.)

III.

Fonov nemško-slovenski slovar za prvošolce.¹⁾

Kritiku je v Slovincih težko stališče. Na jedni strani se vedno pou-darja, da nam nedostaje kritike, da se brez nje nikdar ne popnemo do prave samostojnosti v dúševnih proizvodih. Na drugi strani pa — gorjé ti, če ne hvališ vprek vsega, zatajivši popolnoma svoje prepričanje! Kritik brez kadilnice v rokah je pri nas skoro nemogoč, zlasti ako si sam še ni pridobil drugje imena. Toda kakor je prva trditev nedvojbeno prava, takó gotovo se bode izboljšalo sčasoma razmerje pisateljev in kritikov, ako le poslednji postopajo strogo stvarno in takó silijo prve spoznavati, da hoče kri-tika samó koristiti stvári, ne pa izpodkopavati osebnega ugleda. Ondaj pa ne bode več možno, da se porajajo spisi in knjige po načelu: „Za Slo-vencé je vse dobro,“ in se brezvestno greší na potrpežljivost Slovencev. Kar veljá tu v obče, veljá še mnogo bolj o šolskih knjigah. Za mladino je naj-boljše komaj dobro dovólj. Ako káj pišeš zánjo, ravnáj se po Horaciji: »Nonum prematur in annum.«

¹⁾ Deutsch-slovenisches Wörter-Verzeichnis zu Prosch und Wiedenhofers deutschem Lesebuche für die I. Classe der Gymnasien und verwandter Lehranstalten. Verfasst von J. Fon, k. k. Gymnasiallehrer. Wien, Carl Graeser. 1890. 8°. IV + 119 str. Cena 90 kr.

Književna poročila.

II.

Bibliografija slovenska. Slovensko knjigarstvo od 1. januarja 1889. leta do 1. januarja 1890. leta. Sestavil Ivan Tomšič.

(Letopis »Matice Slovenske« za leto 1890, str. 237.—255.)

(Konec.)

Omenil sem že zgoraj, da se je časih res težko odločiti, pod kateri razpredelek se uvrsti knjiga po vsebini svoji. Takó n. pr. se dadó uvrstiti »Vijolice. Pesmi za mladost. Zložila Lujiza Pesjakova« i med leposlovne knjige i med pedagoške. Tudi tù je treba, da pogodi biblijograf instinktivno, kam sodi knjiga. Da pa zadosti i jednemu i drugemu načelu, omeni naj knjige v obeh razpredelkih, kakor sem priporočal zgoraj. Časih človek sam ne more dobiti knjige v roke; iz naslova samega, četudi mu je točno znan, pa ne more ugeniti vsebine. Ako čitaš n. pr. naslov: »Žlahtna rozga slovenskih goríc. Spisal Slovencem za novo leto 1888. dr. Ivan Križanič. V Mariboru. 1887. V zalogi pisatelja.« i. t. d., ne moreš vedeti, kakšna je snov temu delu. Tedaj vestnemu biblijografu ne preostaja drugega, nego ozreti se po zanesljivih sotrudnikih. Dejal sem že: »Vsi ljudje vse vedó.« Da pa se knjige čisto različne vsebine trpajo pod jeden razpredelek, ali pa navajajo pod razpredelki, kamor nì malo ne spadajo, to je početje, ki glasno izziva ostro kritiko. Nečemo govoriti o starejših letnikih, kjer tudi vse mrgolí takega čudnega uvrščanja. Takó je n. pr. leta 1870. Trstenjakova mitološka razprava o Triglavu uvrščena med zgodovinska, državoznanska in pravoznanska dela. Leta 1869. se šopiri »Slovenska kuharica« med národno-gospodarskimi knjigami. Leta 1872/3. je zašel Šubičev spis »Mehanična teorija o toploti« med národno-gospodarske knjige. Takega brezzmiselnega uvrščanja kár mrgolí v vseh letnikih. Nekaj primerov hočemo navesti samó iz poslednjih letnikov. Od leta 1866. dalje se navaja Krajčeva »Národna biblioteka« med časopisi, dasi nima nobenega ónih svojstev, katera so potrebna za značaj časopisa. V letopisu za leto 1887. vidimo pod številko 2297. knjigo: »Sodni obrazi. Sestavil Bogdan Trnovec« i. t. d., pod številko 2209., pa knjižico: »Postava od 15. septembra 1881, zadevajoča red o požarneji policiji« i. t. d. Obe knjigi sta brez dvojbe pravoznanske vsebine, toda navedeni sta med »Različnimi deli«. V letopisu za leto 1890. pa je Levčeva »Zbirka obrazcev za slovensko uradovanje pri sodiščih« (štev. 2609.) zabeležena med »Pravoznanskimi in državoznanskimi deli.« V letopisu za leto 1889. čitamo knjigo »Primeri odlokov, vpisov in

potrdil o vpisih v zemljeknjižnih rečeh« (štev. 2507.) med »Različnimi deli«. Jednako so med »Različnimi deli« navedeni ti-le spisi, ki so vsi zakonske, pravoznanske, politiške ali narodno-gospodarske vsebine: »Neposredni davki i. t. d. Spisal Rajko Šinek« (Letopis za leto 1886. šte. 2060.), Ivana Belca narodno-gospodarsko razpravo »Kmetom v pomoč« (isti letnik šte. 2062.), »Ob agrarnem vprašanji. Spisal dr. Josip Vošnjak.« i. t. d. (šte. 1894.), »Poročilo o kmetijski enketi«. (šte. 1894.), »Zlati ključ za srečne volitve« i. t. d. (šte. 1899.), Ivana Belca spis »Obresti v socialnem oziru« i. t. d. (šte. 2699.) i. t. d. In vendar stoji v vsakem letniku nekoliko strani spredaj debelo natisnjen razporedlek »Pravoznanska in državoznanska dela.« Sevéda se v razpredelkih navajajo samó take tiskovine, ki so bile tam omenjene od prvega početka te biblijografije. Vse drugo pa se meče v jeden koš, ki se imenuje »Različna dela«. V letopisu za leto 1887. čitaš med »Leposlovnimi knjigami« spis Janka Lebana »Človek v pogledu na njegovo telo in dušo, s kratkim navodom, kako si ohraniti in utrditi zdravje«. (šte. 2154.), med »Različnimi deli« pa »Kratek navod o prvi pomoči pri nezgodah. Spisal dr. Alojzij Valenta« i. t. d. (šte. 1206.). In vendar sta oba spisa jednake vsebine in spadata med V.) Medicinska dela. V letopisu za leto 1890. čitaš med »Šolskimi knjigami« (šte. 2637.) »Deutsch-slov. Wörterbuch (recte: Handwörterbuch) von Ant. Janežič« i. t. d. Zakaj neki, kaj je ta slovar samó za šolo? Baš naróbe, knjiga je namenjena vélikemu občinstvu. V letopisu za leto 1888. čitaš med šolskimi knjigami (šte. 2295.) spis: »Sadjarstvo ali ovočarstvo. I. del. Navod k umnemu vzgojevanju lepega in krepkega sadnega drevja« i. t. d. Spisal Rihard Dolénc i. t. d. Kakó je zašel ta spis med šolske knjige? Menda takó, kakor Janežičev slovar, katerega so predelali slovenski profesorji. Gospod Rihard Dolénc je vodja deželne vinarske in poljedelske šole v Grmu, kar pa spiše šlovek učiteljskega stanú, mora biti šolska knjiga. V letopisu za leto 1889. (šte. 2513.) je naveden med »Različnimi deli« Raičev spis »Stapleton« i. t. d., ki je eminentno filološke vsebine. Čemú je pa v teh letnikih naveden še poseben razporedlek »Jezikoslovstvo«? Saj imajo pravico do tega razpredelka vse knjige filološke vsebine, ne samó »Jezičnik«. Najlože bi bilo sevéda, vse knjige, ki niso časopisi, društvena dela in molitveniki, strpati pod jedno rubriko »Različna dela«. V letopisu za leto 1889. je uvrščena znamenita zgodovinska knjiga sedanjega lavantinskega kneza in škofa dra. Mihaela Napotnika o svetem Viktorinu med »Molitvene knjige« (šte. 2497.). Ali vsaka knjiga ni molitvenik, četudi govori o svetniku!

Kadar pa prebiramo óni razporedlek, ki govori o »Leposlovnih knjigah«, tedaj celó ne vemo, je li óno, kar čitamo, šala, ali je resnoba. Izpišemo nekakšen »cvetnik« iz poslednjih letnikov!

V letopisu za leto 1885. se navajajo med leposlovnimi knjigami ti-le spisi: številka 1818. »Časnikarstvo in naši časniki. Spisal * * * i. t. d. — Ta knjiga je politiške in kulturno-zgodovinske vsebine. Pod številkami 1823. do 1825. so navedene tri knjige popolnoma zgodovinske vsebine: »Zgodovina farâ ljubljanske škofije. Izdaje A. Koblar. Prvi zvezek »Zgodovina Soške in Preške fare« i. t. d. »Zgodovina politična in kulturna štajerskih Slovencev. Spisal in založil Ivan Lapajne« i. t. d. »Weriand de Graz. Zgodovinsko-rodoslovna razprava. Spisal Davorin Trstenjak« i. t. d. Pod številko 1838. je zabeležena knjiga »Opis krškega okrajnega glavarstva v zemljepisnem in zgodovinskem oziru« i. t. d. Kakó je móči pri takih knjigah, katerih naslovi takó jasno pričajo o vsebini, najti zveze z lepoznanstvom, tega ne umejem. V istem letniku je navedena knjiga (številka 1829.) »Šaljivi Slovenec. Zbirka najboljših kratkočasnic iz vseh stanov. Nabral Anton Brezovnik« i. t. d. Ta knjiga pripada knjigam za ljudstvo. Spis Lovra Štepišnika (številka 1837.) »Ženitne ali svatbine navade in napitnice z zgodovinskim katekizmom« i. t. d. pa bi sodil med národopisne knjige, ako bi imel kaj znanstvene vrednosti; takó ga gré brojiti tudi med knjige za preprosti národ. Knjižici: (številka 1833.) »Mlada leta. Našej deci napisal Josip Gradačan« in (številka 1834.) »Národne pripovedke za mladino. Spisal Dominicus« i. t. d. gré prištevati pedagoškim, ne pa leposlovnim knjigam.

V letopisu za leto 1886. se navajajo te-le knjige med leposlovnimi: (številka 1992.) »Stavbinski slogi, zlasti krščanski, njih razvoj in kratka zgodovina i. t. d. Spisal J. Flis.« To knjigo treba uvrstiti med umetniška dela. Knjigi (številka 2000. in 2004.): »Izgledi bogoljubnih otrok iz vseh časov krščanstva. Spisal in založil Anton Kržič« i. t. d. ter »Mladini. Spisal Miljenko Devojan« namenjeni sta deci in pripadata torej pedagoškim knjigam. Tudi knjig, kakersni sta (številka 2005. in 2006.) »Nemški Pavliha v slovenski obleki« i. t. d. in »Lažnjivi Kljukec« i. t. d., ne gré prištevati leposlovnim knjigam. To so knjige za preprosti národ, ne za izobražence.

V letopisu za leto 1887. je navedena knjiga (številka 2150.) »Jugoslavlani v zlati Pragi in slavnem Velegradu. Potopisne črtice. Svojim sopotnikom spisal Vekoslav Vakaj« i. t. d. Naslov sam že kaže, da spada v óni razpredelek, ki obseza knjige geografske in národopisne vsebine. Številka 2154. slóve: »Človek v pogledu na njegovo telo in dušo« i. t. d. Ta spis, o katerem smo že govorili, vsebine je medicinske, dasi ne znanstveno-medicinske.

V letopisu za leto 1888. se štejejo te-le knjige med leposlovne: Številka 2274. »Dvanajst večerov. Pogovori doktorja Junija z mladim prijateljem. Izdal in založil dr. Anton Mahnič«; številka 2275. »Logika. Prijateljem modroslovja napisal dr. Josip Križan« i. t. d. — Obe knjigi sta filozofske

vsebine. Knjigi (števil. 2279.) »Pedagogiški letnik. I. leto« i. t. d., in (števil. 2281.) »Šolske drobtinice« i. t. d. in velik kùp knjižic za mladino sodi med pedagoške knjige. Životopise (števil. 2276.) »Zlatomašnik sv. oče Leon XIII.« i. t. d. in števil. 2277. »Einspieler-zlatomašnik. Spominska knjižica« gré navajati za zgodovinskimi spisi, s katerimi skupaj tvorijo jeden razpredelek.

V letopisu za leto 1889. se prištevajo leposlovnim knjigam: Števil. 2426. »Pedagogika. Po najboljših virih spisal Anton Zupančič« i. t. d., števil. 2427. »Pedagogiški letnik. II. leto« i. t. d., števil. 2428. »Občno ukoslovje. Po dru. Jos. Michu. Spisal Fran Gaberšek« i. t. d. — Fran Erjavec je bil izvrsten pripovedovalec, vender da so njegove »Domače in tuje živali v podobah« (števil. 2429.) leposlovna knjiga, temu bi bil glasno oporekal on sam. Ker je to knjigo izdala družba sv. Mohorja, uvrstiti bi jo bil moral biblijograf po sedanjem ustroji biblijografije med društvene knjige. Da je tukaj navedena med »Leposlovnimi knjigami«, to je zopet dokaz, kakó nedosledno in brezmiselno se popisujejo. Tudi »Nazorni nauk za slovensko mladino«, katerega je spisal biblijograf sam, prišel je med leposlovne knjige takisto, kakór Poncij v »kredo«. Knjigo, navedeno pod števil. 2437. »Cesarska pesem. V spomin na 2. dan decembra 1888. S podobami okrasili avstrijski umetniki« i. t. d. bilo je uvrstiti med umetniške knjige. Knjižice pa, kakršni sta števil. 2438. in 2439. sodijo med spise prigradnike.

V letopisu za leto 1890. je že zopet »Pedagogiški letnik. III. leto« (števil. 2617.) med »Lepoznanskimi knjigami«. Pedagoške vsebine je tudi knjiga: »Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk« i. t. d. Ker je naša pedagoška literatura primerno dôkaj številna, odmenil bi ji bil biblijograf lahko poseben oddelek. Sevéda je uvrstil knjigo (števil. 2499.) »Gluhomutec in nja obrazovanja (sic!)« i. t. d. Spisal Janez Koprivnik« i. t. d., ki je brez dvojbe tudi pedagoške vsebine, med »Različna dela«. Številka 2616. navaja teološko knjigo: »Apologetični razgovori ali Pot do resnice. Spisal France Lampe« i. t. d., številka 2618. pa životopis »Jožef Zupan, stolni prošt ljubljanski« i. t. d. med leposlovnimi deli.

Ker so strpane knjige vsakovrstne vsebine pod razpredelek »Lepoznanstvo«, ne bi se prav nič čudili, ako bi našli v njem tudi »Slovensko kuharico« in »Hitrega računarja«, »Živinozdravništvo« ali kaj takega. Ako bi hotel kdo ugovarjati, da so se knjige različne vsebine zató navajale pod jednim razpredelkom in sicer slučajno lepoznanstvom, ker biblijograf ni védel kam s knjigami, ker je bilo običnih takó malo razpredelkov, to je ta ugovor ničev. Saj nihče ni branil navajati teh knjig pod posebnimi razpredelki, kar bi bilo jedino pametno. Ako pa že biblijograf ni hotel pomnožiti števila razpredelkov, našel bi bil pravo mesto tem spisom med »Različnimi deli«. Navajati pa knjige toli različne vsebine pod razpredelkom

»Lepoznanstvo«, to je prav takó, kakor bi kdo v živalstvu navajal ribe, rake in žabe med sesavci.

Ker si ne morem misliti, da bi bila temu fenomalnemu nezmislu kriva nevednost biblijografova, treba jo je deti na rovaš óne skrajne površnosti, katero grajati smo imeli priliko že zgoraj. Sevéda se temu prigovoru ne morejo odtegniti tudi različni uredniki »Matičinega« letopisa, zakaj njih naloga je pač, da paznih očij pregledajo óno, kar vzprejmó v »Letopis«.

Končujemo pa z željo, da naše opazke o biblijografiji slovenski ne ostanejo glas vpijočega v puščavi, nego da bi nas prihodnji letnik »Letopisa« razveselil s popisom knjig, ki bode ustrezal znanstvenim in praktičnim zahtevam. Biblijografa sevéda bode stalo nekoliko več truda in dúševnega napora, ali, kakor čujemo, »Matica« ne zahteva, da bi ji kdo delal tlako brez nagrade.

R. Perušek.

III.

Fonov nemško-slovenski slovar za prvošolce.

(Dalje.)

Toda kaj posamezne besede! Njih pomene dobiva učenec lahko drugod, zánje sáme ne potrebuje posebnega slovarja. Kar mu provzroča največ težav, in v čemer bi ga zlasti moral podpirati takšen slovník, to so fraze. Ali žal, kakó ubogo malo jih je zbral g. F.! Pri 34 berilih, katera sem pregledal,¹⁾ 54 fraz nisem dobil! Zastonj iščemo n. pr. št. 28. *eine Reise machen*, napotiti se; *jem. Liebkosungen sagen*, ljubkovati koga; 29. *es wird Tag*, daní se; *einen Wunsch thun*, željo izreči; 30. *das Herz haben*, upati se; 34. *einen Freudenschrei thun*, veselo vzklikniti; *fertig stricken*, doplesti; 45. *eine Wette machen*, staviti; 54. *den Flammen preisgeben*, požigati; 64. *ungeschickt machen*, neroden biti; *da gab's einen gewaltigen Lärm*, hudo je zaropotalo; 65. *seine Gefangenschaft mit Ergebung führen*, trpeti, prenašati . . . ; *in Ermangelung von etwas*, ker nimam nečesa; *unter seiner Würde halten*, zmatrati kaj za sebi nedostojno, imeti za nevredno sebe; 76. *im tiefen Winter*, sredi zime; *den Mund ans Horn bringen*, pritisliti, nastaviti . . . ; *einen Kreuzschnitt über das Gesicht geben*, navskriž prerezati ga na obr.; *einen Seitenhieb nach jem. thun*, hlastniti po stráni koga; 87. *im Gehen*, spotoma; *gerannt kommen*, pridreti; 91. *Anerbietungen machen*, ponujati, obetati; 93. *in Güte*, iz lepa; 96. *die Aufmerksamkeit auf sich ziehen*, pozornost vzbujati ali náse obračati; *einen Anlauf nehmen*, zagnati se; *vergebliche Versuche machen*, brez-

¹⁾ Namreč št. 3., 5., 6., 7., 8., 13., 14., 16., 28., 29., 30., 34., 39., 43., 45., 54., 56., 57., 64., 65., 66., 67., 71., 76., 82., 86., 87., 89., 91., 93., 96., 98., 108.